

ורבי יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר ולקחמן הדם ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף והבנה אב ככל מקום שנאמר מזוזות הרי אין בכלל שתיים עד שיפרוש לך הכתוב שתי מזוזות מזוזות בידך על ימין ובכניסה או אינו אלא על ימין ביציאה תלמוד לומר על מזוזות בידך על ביאתך של ימין בכניסה ובשעריך שומע אני שערי בתים והלולים והרפת ומתכן ובית התכן ובית הבקר ובית האיצרות ובית העצים ואוצרות יין ואוצרות שמן ואוצרות תבואה במשמע תלמוד לומר בידך מה בידך מקום כבוד ובית דירור במשמע שומע אני אפילו שערי בילקאות ובימסיות ומרחצאות במשמע תלמוד לומר בידך מר בידך מקום כבוד ובית דירה אף שערי בית כבוד ובית דירה שומע אני אפילו שערי בית המקדש במשמע תל בידך מה בידך חול אף שעריך חול מיכן אמרו הלשכות שהם פתוחות לקודש תוכן קרש פתוחות לחול תוכן חול חבכים ישראל שסיכך הקבר במצות תפילין בראש ותפילין בזרוע מזוזות בפיתחיהם יציאת על ארבע כנפות כסותך ועליון אמר דוד שבע ביום הילתך נכנס למרחץ ודאך את עצמו ערום אמר אי לי שאני ערום מן המצות נסתכל דוד במילה והתחיל עליה סודר שבח שנאמר למנצח על השמינית מזמור לדוד משל למלך בשר ודם שאם לאשתו הוי מתקשטי בכל תכשיטיך כדי שתאח רצויה לי כך אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל הו מעיונים במצות כדי שתהיו רצונים לי וכך הוא אומר יפה את רעייתך כתרצה יפרא את שאת רצויה לי מליק פיסקא

פרשת עקב

והיה

עקב תשמעון את המשפטים כי הארץ אשר אתה בא שמר לרשתה הרי פרשה זו נאמרה לישראל בשעה שיצא ישראל ממצרים שהיו אומרים שמה לא נכנס לארץ יפה כזו אמר להם הקדוש ברוך הוא כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה מניד הכתוב שארץ ישראל משוכחת הימניה אתה אומ' כשבח ארץ ישראל הכתוב בדבר או אינו אלא כשבח ארץ מצרים תלמוד לומר והכרון שבע שנים נבנתה לפני צוען מצרים מפנימה שהיתה מקום מלכות שכן הוא אומר כי היו צוען שריו והכרון מה היתה פסולת של ארץ ישראל שנאמר קרית ארבע היא חכרון והרי דברים קל וחומר אם חכרון פסולת ארץ ישראל הרי היא משוכחת במשוכחת של ארץ מצרים שהיא משוכחת מכל הארצות קל וחומר לשבח של ארץ ישראל ואם תאמר לא מי שכנה זו לא בנה וזתלמוד לר' ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען חם לפי שכנה זו בנה וז' איפשר שכנה את חכרון ואחר כך בנה והתחיל את הנאה אלא בנה את הנאה ואחר כך בנה הכיעור שפסולתו של ראשון חביב בשני הא לפי שחכרון משוכחת ממצרים לפיכך נבנתה תחילה וכן אתה מוצא בדרכי המקום שכל מי שהוא חביב הוא קודם את חכרון תורה לפי שהיא חביבה מכל בבראת קודם לכל שנאמר יקנני ראשית דרכי קדם מפעליו מאז ואומר מעולם נסכתי מראש מקדמי ארץ וזר בית המקדש לפי שהיה חביב מכל נברא לפני כל שנאמר כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשנו ארץ ישראל שהיתה

במה חיה כן פירות ארץ ישראל קלים לאכול בכל הארצות אוקלים לא יהיו שמינים תלמוד לומר ארץ זבת חלב ודבש / שמינים כחלב / ומהוקים כדבש / כך הוא אומר אשירה נא לידי שירת דודי לכרמו / כרם היה לידי בקן כן שמן / מה שור זה אין בו גוה מקרינו כך ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות אומה שור זה פסול מכל קרינו כך ארץ ישראל פסולת מכל הארצות / תלמוד לו בקן כן שמן / שמינה היא ארץ ישראל לפי שגבוהה מכל משוכת מכל שנאמר ערף נעלה וירשנו אותה / ויעלו ויתורו את הארץ / ויעלו בנגב / ויעלו במצרים בית המקדש שגבוהה מכל משוכה מכל שנאמר וקבת ועלית והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר בית יי / ואומר כי יש יום קראו נוצרים כהר אפרים קובר נעלה ציון אל יי אלהינו / סליק / לא בארץ מצרים היא / ארץ מצרי / שותה מן הנכסוך / ארץ ישראל שותה מן הגבוה / ארץ ישראל שותה נמוך וגבוה / ארץ מצרים נמוך שותה גבוה אינו שותה / ארץ מצרים גלי שותה שאין גלי אין שותה / ארץ ישראל גלי ושואן גלי שותה / ארץ מצרים שותה ואחר כך נזרעת / ארץ ישראל שותה ונזרעת / נזרעת ושותה / שותה ככל יום ארץ ישראל ונזרעת ארץ מצרים אם אינו עמל בה בפסל ובקורדוס ונודד שנת עיניו עליה אין לוכה כלום / אבל ארץ ישראל אינה כן אלא הם ישיגים על מישותיהם והמקום מוריד להם גשמים / משל למלך שהיה מהלך בדרך דארץ בן טובים אחד ובסר לו עבד אחד לשמשו / שוב ראה כן טובי / אחד מעודן ומפונק ועוסק בפעולה ומכירים את אבותיו אם גזירה שאני עושה בידי ומאכילך כך כל הארצות נתנו להן שמישים לשמשו / מצרים שותה מן הנזילום / ובכל שותה מן הגהר יוכל / ארץ ישראל אינה כן אלא הם ישיגים על מישותיהם והקבה מוריד להם גשמים / וללכדך שלא כדרכי בשר ודם דרכי הבקום / בשר ודם קונר לו עבדים שהיו זנים ומפרנסים אותו אבל מי שאמר והיה העולם קונר לו עבדים שהיה הוא זן ומפרנס אותם וכבר היה רבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק מסובים בבית משתה כבו של רבן גמליאל מז רבן גמליאל כוס לרבי אליעזר ולא רצה לקבל / ק בלו רבי יהושע / אמר לו ר' אליעזר מהזה יהושע / שאנו כסובים / ורבן גמליאל עומד ומשמש אמר לו ר' יהושע הנח לו ויחשב / אברהם גדול העולם שימש מלאכי השרת וכסבור שהם ערביי עובדי עבודה זרה שנאמר וישא עיניו וירא / והלא דברים קל וחומר אברהם גדול העולם שימש למלאכי השרת וכסבור שהם ערביי עובדי עבודה זרה / רבן גמליאל כרבי לא ישמשנו / אמר להם רבי יצחק הנחתם כבוד המקום ואתם עבדים ככבוד בשר ודם מי שאם והיה העולם משיב רוחות ומעלה נשיאים ועננים ומוריד גשמים ומגדל צמחים ועורך שולחן לכל אחד ואחד גמליאל כרבי לא ישמשנו אתה אומר לכך הוא אומר לפי שארץ מצרים פסולת כל הארצות הקישרה תכוב ארץ ישראל תלמוד לומר כן יי בארץ מצרים / כן יי לאילות בארץ מצרים לזרעים / או אינו מקישה אלא למנונה ולמשוכה שבה / תל אשר ישבתם בה / מקום וישבתם בו שנאמר במישב הארץ הושבת אביך / או אינו מקישה אלא לשעת גנותה תל אשר יצאתם משם / כשהייתם שם היתה כשכילכם מתכרכת ולא עכשיו שאין ברכה עליה כדרך שהייתם אתם שם / וכן אתה מוצא בכל מקום שהצדיקים הולכים באה ברכה לרגלים / יצחק ירד לגר באה ברכה לגר שנאמר וזרע יצחק בארץ / ירד יעקב אצל לבן ברכה ירדה לרגלו שנאמר ויברכני יי בגללך / ירד יוסף אצל פוטיפרע ברכה בארץ לרגלו שנאמר

ויברך יי את בית המצרי בגלל יוסף / ירד יעקב אצל פרעה ירדה ברכה לרגלו שנאמר ויברך יעקב את פרעה / במה ברכו שנמנע מכבו שני רעב / שנאמר ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם זאת טפכם וגו' ואומ' וכלכלתי אותם שם / מה כלכל האמור להלן בשני רעבון הכתוב מדבר / אף כלכל האמור כאן בשני רעבון הכתוב מדבר / רבי שמעון כן יוחי אומר אין זה קידוש השם שדברי צדיקים קיימים כחיותם ובטילים לאחר מיתתן אלא לעזר ברבי שמעון רואה אני את דבריו יוסי מדבר אבא שזה קידוש השם שכל זמן שצדיקי בעולם ברכה בעולם / נסתלקו צדיקים מן העולם נסתלקה ברכה מן העולם / וכן אתה מוצא בארון האלהים שירד לכית עובד אדום הגוי ונתברך בשבילו שנאמר ויגד לדוד לאמר בך יי אל בית עובד אדום ואת כל אשר לו כעבור ארון האלהים / והלא דברים קל וחומר ומה ארון שלא נעשה לא לשכר ולא להפסד לא לשיבירי הוותו שבו נתברך בשבילו קל וחומר לצדיקים שעבדו נברא העולם / אבותינו באו לארץ באה ברכה לרגלים / שנאמר ובתים מליא' כל טוב אשר לא מלאה ובורות חצובים אשר לא הצבת רבי שמעון כן יוחי אומר ודרי בורות חצובים אשר לא הצבת / והלא בור אשר לא הצבת כרמים אשר לא נטעת שעכשיו באת בארץ / מה תלמוד לו / מלאה הצבת נטעת זכותך היא שגרמה / וכן אתה מוצא / שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היו אנשי ארץ ישראל כונים בתים וחופרים בורות ושיחי' ומעודות נוטעים שדות וכרמים / וכל עץ מאכל כדי שיבואו אבותינו לארץ וימצאו אותה מלאה ברכה או לפי שברכה זו עליהם יכול היו אוכלים ושביעים תלמוד לומר ואכלת ושבעת אתה אוכל ושבעתם מונעים מעצמם מבניהם מנשיהם ומבנותיהם כדי שיבואו אבותינו לארץ וימצאו אותה מלאה ברכה / זו היא שאמרו אשר יצאתם משם כשהייתם שם הייתם מתברכת בשבילכם ולא כעכשיו שאין ברכה עליה כדרך שהייתם אתם שם / אתה אומר לכך בא הכתוב להקיש ביאתה של זו לביאתה של זה / מה ארץ מצרים לא הייתם מוני' עליה שמישים ויבולות / יכול אף ביאת ארץ כנען כן תלמוד לו לרשתה לרשת אתה באים ולהיו מונים עליה שמישים ויבול' / לא הפריש בין ביאתה של זו לביאתה של זו / ביאת ארץ מצרים רשות ביאת ארץ ישראל חובה / ארץ מצרים בין עושים רצונו של מקום בין שאין עושים רצונו של מקום הרי לכם ארץ מצרים / ארץ ישראל אינו כן אם אתם עושים רצונו של מקום הרי לכם ארץ כנען ואם לאו הרי אתם גולים מעליה / וכן הוא אומר ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה / סליק פיסקא / והארץ אשר אתם עובדי בה לרשתה / ארץ הרים וגבעות / או כגנות ארץ ישראל הוא מדבר שמזכיר בה הרים תלמוד לומר ובקעות / מה בקעות לשבח אף הרים לשבח / ועוד שנותן טעם בזה טעם בבקעה שפירות החר הזן קלים / ופירות הבקעה שמינים / רבי שמעון כן יוחי אומר כשהיא בקעה הרי היא עושה בית כור / כשהיא הר הרי היא עושה בית כור / בצפון בית כור / בדרום בית כור / במזרח בית כור / במערב בית כור / תלמעה בית כור / מלמשה נמצא חמשה מכוולות / ש' כה אמר יי זאת ירושלם בתוך הגוים שמתיה וסביבותיה ארצו / ובמקום אחר קורא אותה ארץ / כיצד יתקיימו שני כתובים ארץ שיש בה מיני ארצות הרכר / בית ארצות בית החולות בית העפר / דבר אחר הרים ובקעות מגיד שלא שו טעם פירות הר לטעם פירות בקעה ולא טעם פירות הר לטעם פירות הר / אין לי אלא שלא שו טעם פירות הר לטעם פירות

יחל מדבר / יחל י' מדבר קדש / דורש אותה / ניתנה לדרישה להפריש ממנה חלה תרומה ומעשרות או יכול אף שאר ארצות נתנו לדורש לל' אותה אותה ניתנה לדרישה ולא שאר ארצות ניתנו לדרישה / דבר אחר ארץ אשר י' אלהיך דורש אותה / מגיד הכתוב שנדרשת בשכר דרישה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם / ואומר למען ידעו ימיכם וימי בניכם ואומ' ויתן להם ארצות גנים ועמל לאמים ירשום / בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו יצטוו / תמיד עיני י' אלהיך בה / וכתוב אחר אומר המביט לארץ ותדעך ינע בהרים ויעשנו / כיצד יתקיימו שני כתובים הללו / כשישראל עושים רצונו של מקום תמיד עיני י' בה ואינן נוזקים וכשאינן עושים רצונו של מקום המביט לארץ ותדעך ינע בהרי יעשנו / וכן לענין מדה טובה כאיזה צד היו ישראל רשעים בראש השנה ונגזרו עליהם גשמי מועטים וחזרו בהם להוסיף עליהם אי אפשר / שכבר נגזרה גזירה / אלא הקבה מורידן בזמנם על הארץ בשעה שהיא צריכה להם / לענין רעה כיצד הרי שהיו ישראל צדיקים גמורים בראש השנה ונגזרו עליהם גשמים מרובים וחזרו בהם / לסוף לפחות מהן אי אפשר / שכבר נגזרה גזירה / אלא הקבה מורידם על הארץ שלא בזמנם בשעה שאינם צריכה להם למדברות ולימים שנאמר ציה גם חום יגזלו מימי שלג שאלו חטאו /

מעשים שעשיתם עמדי בימות החמה שלא הפרשתם תרומות ומעשר' מכם את הגשמים בראשית השנה ועד אחרית השנה / מגיד הכתוב שמראשית השנה נגזרו עליהם / כמה גשמי כמה טללים כמה חמה יתיר / כמה רוחות נושכים עליה / דבר אחר מראשית השנה אני אברך אתכם במשא ובמתן בכנין ובנטיעה באירוסים ובנישואים ובכל מה שאתם שולחי יריכם אני אברך אתכם / דבר אחר מראשית השנה ועד אחרית השנה וזו יש פירות בשדה מתחילת השנה עד סוף השנה לא בראשית הוא ליתן בהם ברכה בבית כשם שאני נותן בשדה שנאמר יצן י' אחך את הברכה באסמך וכלל משלח ידך / ואומר העוד הזוער במגורה ועד הגפן והתא' והרימון ועץ הזית לא נשא מן היום והוא אברך / ומנין אף באוצרות שנאמר ברוך אתה בעיר ברוך אתה בשדה / ומנין אף בעיטת שן ברוך שנא' ומשאתך / ומנין אף בכניסה וכיצאך שנאמר ברוך אתה בכאון וברוך אתה בצאתך / ומנין אף באכילה ואלכלת ושבעת וברכת / ומנין אף כשירד לתוך מעוז תל והסירותי מולך מקרבך הם בראשית ליתן בהם ברכה כשם שאני נותן להם ברכה בשדה ולא כנימה ולא רקבובית תיכנס כפירות ולא יין מהמין ולא שמן מבאש ולא דבש מדבש או אינו אלא לפי שמידה טובה מרובה ממדת פורענות / יכול לא יהיה בראשית ליתן בהם מאירה בבית כשם שאני נותן בהם מאירה בשדה תלמוד לומר ותבאתם אל הבית ותיפתחם אותו / ואומר ישלח י' כך את המאירר ואת המהומר / ומנין אף באוצר תלמוד לומר ארור אתה בעיר / ומנין אף בעיטת תלמוד לומר ארור אתה ברוך ומשאתך / ומנין אף בכניסה וכיצאך תל ארור אתה בכאון וארור אתה בצאתך / ומנין אף באכילה ואלכלת ולא תשבעו / ומנין לכשירדו לתוך מעוז תל ויהיה מקרבך / הם בראשית ליתן בהם מאירה בבית כשם שאני נותן בשדה ורקבובית בפירות ויין מהמין ושמן מבאש ודבש מדבש / רבי שמעון בן יוחי אומ' משל למלך שהיו לו בנים ועבדי הרבה והיו ניונים ומתפרנסים מתחת ידו / ומפתח של אוצר בידו כשהם עושים רצונו הוא פותח את האוצר והם אוכלי' ושביעים וכשאין עושים רצונו של מקום נועל האוצר והם מתים ברעב / כך ישראל ספר

פירות בקערו ולא טעם פירות בקעה לטעם פירות הר / ומנין שלא שוו טעם פירות הר לטעם פירות בקעה וטעם פירות בקעה לטעם פירות הר תלמוד לומר ארץ הרים ובקעות / הרים הרים הרבה / בקעות / בקעות הרבה / רבי שמעון בן יוחי אומר שנים עשר ארצות ניתנו כנגד שנים עשר שבטי ישראל ולא שוו טעם פירות ארצות של זה לטעם פירות ארצות של זה ולא טעם פירות של זה לטעם פירות של זה / ואילו הם כי ארץ אשר אתם עובדי' שמה לרשת / ארץ הרי' ובקעות / ארץ אשר י' אלהיך דורש אותה מראשית השנה ועד אחרית השנה / כי י' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ורחבה / ארץ נחלי מים / ארץ חטה ושמורה / ארץ זית שמן ודבש / ארץ אשר לא תחסבנות / ארץ אשר אבניה כדור / על הארץ הטובה ארץ זבת חלב ודבש / הרי שנים עשר ארצות נתנו כנגד שנים עשר שבטים / ולא שוו טעם פירות שבטים של זה לטעם פירות שבטים של זה / תל ארץ הרים ובקעות / הרי הרים הרבה בקעות הרבה / ר' יוסי המשולם אומ' מניין אתה אומר שכשם שנותן מטעמים בארץ / כך נותן מטעמי בים תל ולבקעה המים קרא ימים והרים אחד הוא שכ' יקוו המים מתחת השמי' אל מקום אחד / מה תל ולבקעה המים קרא ימים / מגיד שלא שוו טעם דג העולה מעכו לטעם / דג העולה מצור ולא העולה מצו' לעולה מאספמאי' או לפי שעפרו של הר קל ושל בקעה שמן / יכול יהיו מים גורשים את העפר מבקום בקעה ותהיה בקעה מחוסרת מים תל ארץ הרי' ובקעה / הר לפי משהו / בקעה לפי משהו / כן הוא אומר שאלו מים מטר בעת מלקוש או לפי שארץ ישראל מכופלת בהרים יהיה גלוי שותה שאין גלוי אין שותה תל למטר השמי' תשתה מים / גלוי ושאינן גלוי שותה וכן הוא אומר אף ברי יטריח יפין ענן אורו והוא מסיכות מתהפך / שהיו ענבים בקיפות אותה ומשקות אותה מכל רוח או לפי ששותה מי גשמים אבל אינה שותה מי שלחים / תלמוד לומר כי י' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים / או לפי ששותה מי שלחים אבל אינה שותה מי שלמים / תל למטר השמים תשתה מים / כשהוא אומר מים אף מי שלמים / וכן הוא אומר כי י' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים / או לפי ששותה מי שלחים אבל אינה שותה מי שלמים / תל למטר השמים תשתה מים אף מי שלמים / תל מה מי גשמים לברכה אף טללים לברכה / וכן הוא אומר ויתן לך האלהים משל השמים יאומר יערוף כמטר לקחי / ואומר אהיה כשל לישראל ואומר ויהיה שארית יעקב כנוים בקרב עמים רבים כשל מאת י' וכרובים עלי עשב / סליק פיסקא /

ארץ

אשר י' אלהיך דורש אותה / רבי אומר וכי אותה בלבד הוא דורש והלא כל הארצות והוא דורש ש' להמשיך על ארץ לא איש מדבר לא אדם כן / ומלך תלמוד לומר ארץ אשר י' אלהיך דורש אותה כביכול אין דורש אלא אותה / וכשכר דרישה שהוא דורשה דורש כל הארצות עמה / כיצא בו אתה אומר הנה לא ינום ולא ישן שומר ישראל / וכי ישראל בלבד הוא שומר והלא הוא שומר את הכל שנאמר אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש ומה תל שומר ישראל כביכול שאינו שומר אלא ישראל וכשכר שמירה שהוא שומר את הכל עמהם / כיצא בדבר אתה אומר והיו עיני המה ולבי שם כל חיים וכישם בלבד הם והלא כבר נאמר עיני י' משוטטים בכל הארץ / ואומ' כל מקום עיני י' צופות רעים נושבים אלא מה תל והיו עיני וליבי שם כל הימים כביכול שאינן אלא שם ובשכר שהם שם הם בכל מקום / כיצא בדבר אתה אומ' קול י'

אכופות אלא סנהדרין שנאמר אספה לי שבעים איש מוקני ישראל והשומע כפי סנהדרין כשומע כפי בשה שנאמר נתנו ברועה אחד ואומ' ויזכור ימי עולם משה עמו איה הבעלם מים את דוער צאנו ואיה השם בקרבנו את רוח קדשו ואל עור השומע מפי משרד כשומע מפי הקבה שנאמר ניתנו מרוער אחד ואומר רועה ישראל האזינה נהוג כצאן יוסף וישב הכרובים הופיעה שבע ישראל ועוד הרי הוא אומ' עיניך בריכות בחשבון על שער בת רבים עיניך אילו הוקנים הכתמנים על הצינור וכן הוא אומר כי נכס י עליהם רוח תרדמה ויעצם עיניהם מראות בריכות כה בריכה זאת אין אדם יודע מה כתובה כך אין אדם עומד על דברי חכמים בחשבון בחשבוניות שגומרין בעצה ובמחשבה והם נגמרי בבתי מדרשות על שער בת רבי וכן הוא אומ' אפך כמגדל אלבנון צופה פני דמשק אם עשיתה את התורה קויה לאלהיו טאמרת לי לך טוב לדרך מדברת דמשק ואומר זכרו תורת משה עבדי אשר ציינת אותה כחורב על כל ישראל חקים ומשפט' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא לפני כוא יום י' והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבות לאהבה את י' אלהים/טבא תאמר הרי למדתי תורה בשביל שאחיה עשיר ובשביל שאקרא רבי ובשביל שאקבל שכר תל לאהבה את י' אלהים כל מר שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה ולעכוד זה תלמו אתה אומ' זה תלמוד או אינו אלא עבודה במש כשהוא אומר ויקח י' אלהים את האדם ויניחנה בגן עדן לעבדה ולטברה וכי מה עבדו לשעבר ומה שמירה לשעבר הא למדת לעבודה זה תלמוד ולשמירה אילו מצוות וכשם שעבודת מוצה קרויה עבודה כך תלמוד קרויה עבודה דבר אחר לעובדו זו תפילה זו תפילה או אינו אלא עבודה תלמוד לומר בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך וכי יש לך עבודה כלב הא מה תלמו לו ולעבדו בכל לבבכם זו תפילה וכן כדור הוא אומר תתן תפילת קשורת לפניך משאת כפי מנחת ערב ואומ' ודניאל כד ידע די רשים כתבא על לביתיהו כוון פתיחן לירבעמיתיה נגד ירושלם וימנען חלתא כימא חוה כריך על ברכו ומודי קרם אלהא כל קבד דחור עבדי בקרבת דנא ואומ' ובמקריבה לגנא לרניאל בקל עציב זעיק ענא מלכא ואמר לרניאל דניאל עבד אלהא חייא אלהך די אנת פלח ליה בתדירה היכל לשונותך מן אריותא וכי יש פולחן בבבל הא מה תלמו לומר ולעובדו זו תפילה כשם שעבודת מוצה קרויה עבודה כך תפילה קרויה עבודה רבי אליעזר בן יעקב אומ' ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם הרי זו אזהרה לכהנים שלא יהיה לבם כהורה בשעת עבודת דבר אחר מה תלמוד לומר בכל לבבכם ובכל נפשכם והלא כבר נאמר בכל לבבך ובכל נפשך כאן ליחיד כאן לציבור כאן לתלמוד כאן למעשה הואיל ושמעת עשר עשיתם מר שיעליכם אף אני אעשר כה שעלי ונתתי בטר ארצכם סליק פיסקא

ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ונתתי אני לא על ידי מלאך ולא על ידי השליח בטר ארצכם ולא מטר ארצות וכן הוא אומ' הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני הוצות רבי נתן אומר בעתו מלייל שבת לילי שבת כדרך שירד בימי הילני המלכה וכל כך למה כדי שלא ליתן פתחון פה לבאי העולם לומר הרי שכר כל המצות אלא אם כחוקתי תלכו ואם את משפטי תשמורו ועשיתם אותם ונתתי גשמיכם בעתם והייה אם שמעו תשמעו אל מצוותי ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ומניין שניתנה ברכה

אזה

בשלהם עושים רצונו של מקום יפתח יי לך את אוצרו הטוב את השמי וכטאין עושי רצונו של מקום וחרה אף יי כך ועצר את השמים ולא יהיה מטר רבי שמעון בן יוחי אומר ככר ובקל ירדו כרובים מן השמים אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל אם תעשו את התורה הרי ככר לאכול ואם לאו הרי מקל לזקית בו והיכן פירושו של דבר הרי הוא אומר אם תאבו ושמעתם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ובריתם חרב תאכלו כי יי דיבר רבי אליעזר אומר ספר וסוף ירדו כרובים מן השמי אמר להם אם עשיתם את התורה הכתובה בזה אתם ניצולים מזה ואם לאו הרי אתם לוקים בו והיכן פירושו של דבר הרי הוא אומ' ויגרש את האדם וישכן מקדש לך ערן את הכרובים ואת להט החרב המתהפכת לשבור את דרך עץ החיים סליק ויהיה אם שמעו תשמעו אל מצוותי למה נאמר לפי שהוא אומר ולימדתם אותם ושמרתם לעשותם שומע אני שלא נתחייבו בתלמוד עד שנתחייבו במעשה תל והייה אם שמוע תשמעו אל מצוותי מגיד הכתו שמיד נתחייבו בתלמוד אין לי אלא מצות שנהגות עד שלא נכנסו לארץ כגון כבודות וקורבנות ומעשרות כהמה בוצות נהוגות משכנסו לארץ כגון העומר והחלה ושתי הלחם ולחם הפנים מניין תל והייה אם שמעו תשמעו אל מצוותי לרבות שאר מצות אין לי אלא שאר מצות עד שלא כיכשו משכיבו וישבו כגון לקט שכחה ופיאה תרומה ומעשרות שמישה ויובלות מניין תל והייה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אין לי להוסיף עליו מצות אחרות ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם מגיד הכתו שהמעשה תלי בתלמוד ואין תלמוד תלי במעשה וכן מצינו שעכש על התלמוד יותר מן המעשה שנאמר שבעו דבר יי בית יעקב כי רבי ליי עב יעקב ועם ישראל יתוכח כי אין אמת ואין חסד ואין דעת אלהים בארץ אין אמת אין דברי אמת נאמר כאן אמת ונאמר להלן אמת שנאמר אמת קנה ואל תמכור שנאמר חסד יי מלאה הארץ ואין חסד אין דברי חסד נאמר ואין דעת אין דברי דעת נאמר נדבו עמי בכלי הדעת כי אתה הדעת מאסת ואומ' לכן תאכל קט לשון קט זה חסד זה חסד זה חסד זה חסד קט שהוא אוכל את אלה קט זה חסד זה חסד זה חסד זה חסד מרפס את ידיוס את המצות הוא שולש עשר ואומר מי חכם ויכן זאת ואשר דבר פי יי אלו ויגיד על מר אבדה הארץ נצתה כמדבר מבלי עובר ויאמר יי על עובים את תורת אשר נתתי לפניכם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה ואומר כה אמר יי על שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו על מאכם את תורת יי והוקי לי לא שמר וכבר היה רבי טרפון ורבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא מסובים בבית ערוך בשאלו מי גדול תלמו גדול או מעשה נענו כולם ואמרו תלמו גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה רבי יוסי הגלילי אומר גדול תלמו שהתלמוד קודם לחלה ארבעים שנה ולמעשרות חמשים וארבע שנה וליובלות מאה ושלשים וכשעכש עכש על התלמוד יותר מן המעשה כך נתן שכר על התלמוד יותר מן המעשר שכן ולמדתם אותם את בניכם לרדב בם ואומר למען ירכו ימיכם וימי בניכם ואומר ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו וגומ' אשר אנכי מצוה אתכם היום ובניין אתה או שאם שמע דבר מפי קטן כשומע מפי חכם שנאמר דברי חכמים כדרכונות וכמסמרות נטועים בעלי אספות כולם נתנו מרועה אחד מה דרבן זה מכין את הפרה לתלמיה להביא חיים לעולם כך דברי תורה מכונים דעתו של אדם מורכי מיתה לרדכי חיים ועוד השומע מפי חכם כשומע מפי סנהדרין שנאמר בעלי אספות ואין

עובדת בכוח האדמה וכן הוא אומר ורב תבואות בכוח שור' דבר אחר ואכלת ושבעת מן הוולדות / ואף על פישאין ראיין' לדבר זכר לדבר שנאמר וכאו ורננו במרום ציון ונהרזו אל טוב י' על דגן ועל תירוש ועל יצהר / ואכלת ושבעת / השמרו לכם פן יפתה לבכם / אמר להם הזהירו שלא תמרדו בהקבה שאין אדם מורד בהקבה אלא מתוך שביעה שנאמר פן תאכל ושבעת וכתים טובים תבנה וישבת / ובקרבך וצאנך ירביין וכסף וזהב ירבה לך / מהו אומר אחריו ורם לבבך ושכחת את י' אליהך / כיוצא בו אתה אומר כי אביאנו אל האדמה אשר נשבעתי לאבותי ארץ זבת חלב ודבש / כיוצא בדבר אתה אומר וישב העם לאכול ושתה ויקומו לצחק / וכן באנשי דור המבול שלא מרדו אלא מתוך שביעה שנ' בהם שורועיבך ולא יגעיל תפלט פרתו ולא תשכל / ישאו בתוף וכיכור וישמחו לקול עונב / יכלי ימיהם כטוב שנותם כנעני' / יהא גרמה להם וצוריו לאל סור כמנו / אמרו טיפה אחת של גשמים היא אין אנו צריכים לו / ואיד יעלה מן הארץ והשקה את פני האדמה / אמר להם הקב"ה בטובה שהיטבתי לכם אתם מתנאים / בה אני אפרע מכם / ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה / רבי יוסי בן דורמסקית אומר הם נתנו עיניהם עליונה ותחתונה כדי לעשות תאוותם אף הקבה פתח להם מעיינות עליונים ותחתונים כדי לאבדם שנ' כיום הזה נבקע כל מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו / וכן אתה מוצא באנשי המגדל שלא מרדו בהקדוש ברוך הוא אלא מתוך שביעה שנאמר ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים / ויהי כנסעם מקדם וימצאו בקעת בארץ שנער וישבו שם / ואין ישיבה האמורה כאן אלא אכילה ושתיה שנ' וישב העם לאכול ושתה ויקומו לצחק היא גרמה להם שאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל ונאשו בשמים ונעשה לנו שם / מה נאמר בהם ויפץ י' אותם משם על פני האדמה / וכן אתה מוצא באנשי סדום שגדלו מתוך שביעה שנ' זרימו חרי מזון אצלנו נעמוד ונשכח תורת רגל מבינינו / אמר להם חמקום בטובות שהטבתי לכם אתם מבקשים לשכח תורת הרגל מביניכם אני משכח אתכם מן העולם / מה נאמר בהם פרץ נחל מעם נד הנשכחים מני דגל דלומאנוש נעו / לפיכך בוז לעשתות שאנן נכון למועדי רגל / ישליו אוהלים לשודדים וכטחוות למרגיז' לאשר הביא אלהו בירו / וכן הוא אומר חי אני כאום י' אלהים אם עשתה סדום אחותך היא ונבותיך כאשר עשית היא ונבותיך / הנה זה היה עון סדום אחותך גאון שבעת להם ושלות השקט היה לה ולנבותיה ויד עני ואביון לא החזיק / ותנבחינה ותעשינה תועיבה לפני ואסור אתהן כאשר ראיתי / כיוצא בו אתה אומר וישא לוט את עיניו וירא את כל כבוד הירדן כי כלה משקה ואומר ותשקין את אביהם מן בלילה ההוא וכי מאין להם מן כמערה אמר שבודדים להם מן הלשע וכן הוא אומר והיה ביום ההוא ישפדוהו ימים עשרים את כל נתן הקבה למכעסיו קל וחומר לעושי רצונו / וכבר הידן רבן גמליאל ורבי יהושע ורבי אעזר בן עזריה ורבי עקיבא כנכס' לרומי שמעון קול המיח של מיפטילין עד מאה ועשרים מיל התחילו הם בוכים ורבי עקיבא מצחק / אמר להם רבי עקיבא אתם למה בכיתם אמרו לו ואתה למה אתה מצחק / אמר להם ואתם למדו בכיתם אמרו לו לא נבכה שהגויים עובדי עבודה זרה מוכחים לאילילים ומשתחיים לעצבים וישיבים בשלילה ושנאן ובית הדוס של אלהינו יהיה לשריפת אש ומדור לחית השדה / אמר להם אף אני לכך צחקתי אם כן עשה למכעסיו קל וחומר לעושי רצונו /

אתה לישראל שכל הכללות כללות בך תל אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה / ואומר יתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעדר / מלך זה שולט בארצות של כסף ושל זהב / ואינו משועבד אלא ליוצא מן השדה / הא למדת שנתנה ברכה לישראל שכל הכרכות כללות בה / יורה / שוירי ומורה הבריות להכניס פירותיהם ולהטיח גבותיהם והעשות כל צורכם / דבר אחר יורה שמתכוין לארץ ואין יורה בעוף / ר'א יורה שמורה ומרנה את הארץ ומשקה עד תהום וכן הוא אומר תלמיא רוח נחת גרודיה / יורה במרחשון ומלקוש בניסן / אתה אומר יורה במרחשון ומלקוש בניסן / או יורה בתשרי ומלקוש באייר תל בעתה / יורה במרחשון ומלקוש בניסן / וכן הוא אומר והורדתי הגשם בעתו / או מה יורה שמשיר הפירות ושטף הזרעים ואת הגרנות תל ומלקוש / מה מלקוש לברכה אף יורה לברכה / או מר' מלקוש מפלי בתים עוקר / אילנות ומעלה ספי תל יורר ומלקוש / מה יורה לברכה אף מלקוש לברכה / וכן הוא או וכו' ציון גילו ושמחו בוי' אלהים כי נתן לכם המורה / לצדקה ויורד לכם גשם יורה ומלקוש בראשון / ואספת דגנך תירושך ויצהריך דגנך מלא מלא תירושך מלא / ויצהריך מלא / או ואספת דגנך תירושך ויצהריך ממעט הפירות תל והשיג לכם דיש את בציר מקיש דיש לבציר / מה בציר משאתה מתחיל בו אי אתה יכול להגיהו / אף דיש משאתה מתחיל בו אי אתה רשאי להגיהו / ר'א שיהא חורש בשעת קציר וקוצר בשעת חרש וכן איוב אומר ושל ילין בקצירי / ר'א ואספת דגנך / למה נאמר לפי שהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפניך שמוע אני כמשמעו תל ואספת / דרך ארץ דברה תורה רשאי להגיהו דברי ר' שמעון ר' שמעון בן יוחי אומר אין לרב' סוף קוצר בשעת קציר וחורש בשעת חרש / דש בשעת שרב וזרר בשעת הרוח איבתי למד תורה אלא כשישראל עושים רצונו של מקום מלאכתם על ידי אחרים נעשית / שנאמר ועמדו זרים ורעו צנאם / וכשאיין עושים רצונו של מקום מלאכתם על ידי עצמם נעשית / ור'א עוד אלא שמלאכת אחרים נעשית על ידם שנאמר ועבדת את אויביך / דבר אחר ואספת דגנך תירושך ויצהריך / שתהא ארץ ישראל מליאה דגן ותירוש ויצר וכל הארצות דובאות למלאות אותה כסף וזהב שנאמר וילקט יוסף את כל הכסף / ואומר וכימין דבאין / מניח שיחול כל הארץ / דובאות כסף וזהב לארץ ישראל / דבר אחר דגן כמשמע / תירוש / זה היין כענין שנאמר והשיקו היקבים / ולא כענין שנאמר והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק וכני קדם וחמו ועלו עליו וישחיתו את יבול הארץ אלא כענין שנאמר כי מאספיו יאכלוהו והללו את י' ומקבציו ישתהו בהצרות קרשי / סליק פוסקא /

ונתתי עשב בשדך לבהמתך / הא מה אני מקיים ונתתי עשב בשדך לבהמתך שלא תהא מצטער למדרכות / אתה אומר כן או אינו אלא ונתתי עשב בשדך לבהמתך כמשמעו / תל ואכלת ושבעת / הא מה אני מקיים ונתתי עשב בשדך לבהמתך / למר' נאמר שלא צרר מצטער למדרכות / ר' יהודה בן בבא אומר ונתתי עשב בשדך לבהמתך מן התחומי' / שתהא גזוז ומשליך לפני בהמתך כל ימו' הגשמי' ואתה מונע ידך ממנרת קודם לקציר שלשים יום והוא עושר ואינו פוחת מרגנה / דבר אחר ונתתי עשב בשדך לבהמתך / זה פשתן / וכן הוא אומר מצמיח חציר לבהמה ועשב לעבדות / ואדם להוציא להם מן הארץ / ואכלת ושבעת סימן טוב לאדם / כשכבתו אוכלת ושוכעת / וכן הוא אומר ויוע' צדיק נפש בהמתו / דבר אחר ואכלת ושבעת כשכבתו אוכלת ושוכעת /

כלייה שנאמר וזבח לאלהים יחרם בלתי לוי לבדו אלא כח
 תל אלהים אחרים מלמד שעשו להם עגלים הרבה וכן הוא
 אומר גם סברו דלתי האולם ויכבו את הנרות וקטורת לא
 הקטירו בקטירים היו לדבר אחר בקודש לא העלו בתולין
 העלו לאלהי ישראל לא העלו אבל מעלים הם לדבר אחר אם
 עשיתם כן וחרה אף ייבכם משל למלך ששיגר את בנו לבית
 המשתה והיה יושב ובפקדו אומר לו אל תאכל יותר מצרכך
 כדי שתהיה נקי לביתך לא השיגו הבן ההוא אכל ושתה יותר
 בצורכו והקיא ושיגר את בני הבסיעה נטלוהו בידי וברגליו
 והדקוהו לאחר פלטרין כך אמר להם הקכה לישראל הכנתי
 אתכם לארץ טובה ורחבה לארץ זבת חלב ודבש לאכול
 מפריה ולשבע משובה ולבדך שמי עליה ואם הייתם בטובת
 היו בפורענות וחרה אף ייבכם דבר אחר וחרה אף ייבכם שומע
 אני שהם כלים מן העולם תל ועצר את השמים וגומ' ה' מיני
 פורעניות הם עתיד לראות עליכם וכן הוא אומר חיצו אכלה בס'
 חיצו כלים והם אינן כלים וכן הוא אומר כלר את חתנו
 שפך חרון אפו נאמר כאן אף נאמר להלן אף חרי מה חרי
 אף האמור להלן חרב אף חרי האמור כאן חרב וברחרי
 אף האמור להלן דבר וחיה רעה אף חרי אף האמות כאן דבר
 וחיה רעה ומה חרי אף האמור להלן עצירת נשמים וגלות אף
 חרי אף האמור כאן עצירת נשמים וגלות נמצאו למימים שכל
 מקום שנאמר חרי אף המשה מיני פורעניות הם חרב וחיה
 רעה ורעב ודבר ועצירת נשמים וגלות דבר אחר וחרה אף ייבכם
 בכם ולא באומות העולם שיהיו אומות העולם אומ' הם שריו
 בטובכם והם שריו כעזר אומות העולם אין קוברים בניהם
 ובנותיהם והם קוברים בניהם ובנותיהם ועצר את השמים
 שיהיו עננים שעונים נשמים ואין מורידים נשמים אפילו טיפה
 אחת ומניין אפילו טל ורוחות תל ונתתי את שמיים ככרזל
 או אינו אלא בית השלחן יהיה עושה פירות תל ואת ארצכם
 כנחושה והאדמה לא תתן את יבולה אף לא מה שאתה מוביל
 לה או אינו אלא יהי אילן עושה פירות תל ועץ השדה לא יתן
 פריו או ירלך לחצוה לארץ ויהיה שריו בטובכם תל והיו שמיך
 אשר על ראשך נחשת והארץ אשר תחתך כרזל דבר אחר
 וחרה אף ייבכם ועצר את השמים ולא יהיה בטרך אחר כל
 היסורים שאני מבאי עליך אני מגלה אתכם קשה היא גלות
 שהיא שקולר כנגד הכל שנאמר ויתשם יי מעל אדמתם באף
 ובחימה ובקצף גדול וישיבים אל ארץ אחרת כיום הזה ואומ'
 נהיה כי יאמ' אליך אנה נבא ואמרת כה אמ' יי אלהי אשר להרב
 להרב ואשר לרעב לרעב ואשר לשבי לשבי ואומ' כה אמר יי
 אשתך בעיר תזנה ובניך ובנותיך בחרב יפולו ואדמתך כחבל
 תחולק ואתה על ארבת שמיא תמות וישראל גלה יגלה מעל
 אדמתם ואומר אל תבכו למת ואל תנודו לו בכו בכרזל להולך
 כי לא ישוב עוד ודא את ארץ מולדתו יהיוקים מלך יהודה
 מה נאמר בו בקבורת חמור יקבר סחובו והשולך מהלאל לשער
 ירושלים ככו בכזל להולך זה יהיוקים מלך יהודה מה נאמר בו
 ושיגר את בניו כלאו נמצאו למימים שנכלת יהיוקים מלך
 יהודה שהיתה מושלכת לחורב ביום ולקרח כלילה חביבה
 מחיו של יהיוקים מלך יהודה שהיה כסאו מעל כל המלכים
 ואוכל ושותה בטרקלין של מלכים דא ואכדתם מהרר מיד
 אני מגלה אתכם ואני נותן לכם ארוכה ואם תאמרו אנשי
 דור המבול היה להם ארוכה מאה ועשרים שנה אנשי דור
 המבול לא היה להם כמי שילמדו אתם יש לכם מה שהלמדו
 דבר אחר ואכדתם מהרה גולה אחר גולה וכן אתה מוצא

בעשת

הנניעו היו עולים לירושלם הגיעו לצופים וקדשו בנדיהם
 הנניעו להר הכית וראו שועל אחד יצא מבית קודש הקדשים
 התחילו הם כוכים ור' עקיבא מצחק אמרו לו עקיבא לעולם אתה
 בתמיח שאתה מצחק ואנו כוכי אמר להם ואתם למת כוכים
 אמרו לו ולמה לא נככה על מקום שכתוב בו והור הקרב יומת
 והרי שועל יצא מתוכו עלינו בתקיים על זה היה דוח לבינו
 על אלה חשבו עינינו על הר ציון שבשם שועלים הלכו בו
 אמר להם אף אני לכך צהקתי שכן הוא אומר ואעידה לי עדים
 נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יבדכיה וכו' מה עניין
 אוריה אצל זכריה מה אמ' זכריה עיר ישיבו זקני והקינן ברחובו
 ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים ומה אמר אוריה לכן
 בגללכם ציון שדה תחרש וירושלם עיין תהיה והר הבית לבנו
 יער אמ' לו הקכה הרי לי שנים עדים אוריה ייבכם ודבר
 אוריה קיימים דברי זכריה ואם בשלילים דברי זכריה בשלילים
 דברי אוריה שמחתי שנתקיימו דברי אוריה לסוף עתידים
 דברי זכריה להתקיים ובלשון הזה אמרו לו עקיבא עקיבא
 נחמנו דא ואכלת ושבעת השברו לכם פן יפתה לבככם
 אמר להם והזהרו שלא ישעו אתכם יצר הרע ותפרשו מן התורה
 שכיון שאדם פורש מן התורה הולך ובידק לעבודה זרה
 שנאמר כרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה
 ואומד ואם יי הסיק כי ירח מנחה ואם בני אדם אורחים הם
 לפני יי כי גרשוני היום מהתפסח בנהלת יי לאכר לך עבוד
 אלהים אחרים ובי תעלה על דעתך דוד מלך ישראל עובד עז
 אלא כיון שפוסק מדברי תורה כאלו הולך ומדבק בעבודה
 זרה וסרת מן הדרך מדרך החיים לדרך המות ועבדתם
 אלהים אחרים וכי אלהים הוא והלא כבר נאמר ונתן את
 אלהים באש כי לא אלהים המה כי אם מעשה ידי אדם ולמה
 נקרא שמם אלהים אחרים שעושים את עובדיהם אחרים
 דבר אחר להם נקרא שמם אלהים אחרים שאחרים הם
 לעובדיהם וכן הוא אומר אף יצחק אילו ולא ענה מצרתו לא
 יושיענו רבי יוסף אמר להם נקרא שמם אלהים אחרים שלא
 ליתן פתחון פה לבאי העולם לומר אילו הן נקראים על שמם
 הירי בהם צורך והרי נקראים על שמו והלא היה צורך
 ואיכתי נקראים על שמו בימי דוד אנוש שנאמר ולשת גם הוא
 יולד בן וקרא שמו אנוש אז הוחל לקרוא בשם יי באותה שעה
 עלה אוקיינוס והציף שלישו של עולם אמר להם הקדוש ברוך
 הוא אתם עשיתם מעשה חדש וקראתם על שמי אף אני
 אעשה מעשה חדש וקרא על שמי שנאמר הקודש למי הים
 וישפכם יי צבאות שמו רבי יצחק אומר אילו נפרט שמה של
 עבודה זרה לא ספקו להם כל עורות שבעולם רבי אליעזר
 אומר למד נקרא שמם אלהים אחרים שמחזשים להם
 אלהי הרבה שאם היה של זה וצריך לו עושהו של כסף ואם
 היה של כסף וצריך לו עושהו של נחושת ואם היה של נחושת
 וצריך לו עושהו של כרזל ואם היה של כרזל וצריך לו עושהו
 של עופרת ואם היה של עופרת עושהו של עץ רבי חנינא בן
 אנטיגנוס אומר צא וראר לשון שתפסה תורה מולך כל
 שימליכוהו עליהם אפי' קסם אפילו ציור דא למה נקרא
 שכן אחרים שהן אחרים שבמעשיהם שמי שהם אחרים
 שבמעשיהם קראם אלהות והשתחיתם להם להם אתם
 משתחיתם ליי אין אתם משתחיתם וכן הוא אומר ושתחו לו
 דיכחו לו אחרים אומרי אילו לא שיתפו ישראל שמו של הקכה
 בעבודה זרה היו כלים מן העולם רבן שמעון בן גמליאל אומר
 והלא כל המשתחף שם שמים בעבודה זרה הרי הוא חייב

בקטרת השבטים גולה אחר גולה, וכן אתה מוצא בשבט בנימין גולה אחר גולה, גלגל בשנת שבע, ולבוכר בצר בשנת שמונה עשרה, בשנת עשרה, ר' יהושע בן קרחה אומר משל ר' לישניס שנכנסו בשדרה בעל הבית וקצר קופות של בעל הבית ולא הקפיד בעל הבית, קצר בשבילים ולא הקפיד בעל הבית עד שגרש קמחו ויצא, וכן אתה אומר כי לא מופץ לאשר מוצק לה בעת הראשון היקל אצרו, זבולון וארצו נפתלו והאחרון הכביד, רבי שמעון בן יוחי אומר משנאמר בהם מהרה לא גלו אלא לאחר זמן, קל וחומר למי שלא נאמר בהם מהרה, שנאמר מימים רבי תפקד, דא ואבדתם מהרה אלפ שאני מגלה אתכם מן הארץ להוציא אתכם ממצות, שכשאתם חוזרים לא יהיו לכם הדשים, משל למלך ששכנס על אשתו וחזרה בבית אביה אמר לה הוי מקישות כתבשטיך כשתחזרי לא יהיו עליך חרשים כך אמר להם הקבר לישראל בני הוי מצוינים במצות, שכשאתם חוזרים לא יהיו עליכם חרשים שירמיהו אומר הציבי לך ציונים אילו המצות שישראל מצויני בהם, שימי לך תמורות זה חורבן בית המקדש, וכן הוא אומר אם אשכחך ירושלם אשכח ימיני, שיתי ליכך למסליר, דרך הלכת, אמר להם הקבר לישראל בני דאו באילו דרכי הלכתם ועשו תשובה, מיד אתם חוזרים לעריכם שנאמר שובי בתולת ישראל שובי אל עירך אלה, דבר אחר ואבדתם מהרה, מהרה אתם גולים ואי אתם נכנסים לארץ טובה, כיצא בה אתה אומר רבי יהודה אומר טובה זו תורה, וכן הוא אומר כי לקח טוב נתתי לכם תורתא אל תעזבו, סליק פיסקא

ושמחתם את דברי אלה על לבכם ועל נפשכם זו תורה, וקשרתם אותם לאות על ירכם, אילו תפילין, אין לי אלא תפילין ותלמוד תורה, שאר מצות שבתורה מניין, הרי אתה רב מבניין אב שבין שניהם, לא ראי תפילי כראי תלמוד תור, ולא ראי תלמוד תורה כראי תפילי העד השווה שבהם שהם מצות הנזק שאינן תלויות בארץ, ונוהגת בארץ ובחוצה לארץ, ושתלוח בארץ אינה נוהגת אלא בארץ חוץ מן הערלה והכלאים, ר' אבהו אומר אף החרש, סליק

ושמחתם את דברי אלה על לבכם ועל נפשכם מניין הכתוב שנמשלו דברי תורה בסם החיים משל למלך שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רשות על מכתו, אמר לו בני כל זמן שרשיתך זו על מכתך אכול ושתה מר שהנאתך, ורחוק בין כחמין בין בצונן ואין אתה ניזוק, ואם אתה מעבירך הרי אתה מעלה נימ, כך אמר להם הקבר לישראל בני בראתי לכם יצר הרע בראתי לכם תורה תכלים פל זמן שאתם עוסקים בה איני שולט בכם שכל אדם חשבו שאת, ואם אין אתם עוסקים בתורה הרי אתם נכמרים בידי שונאם ואם לא חשבו לפתח חשאת רובך, ולא עוד לא שמשאו ומתנו כך שנאמר ואליך תשקחו, ואם אתה רוצה אתה קושל בן שנאמר ואחרית המשול בן, ואומר אם רעב שונאך תאכילו להם האכילו להם של תורה ואם צמא השקו מים כי גזלים אתה חותה על ראשו, רע הוא יצר הרע מי שבראו מעיד עליו שנאמר כיצור לב האדם רע מנעוריו, סליק

ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס, בניכם ולא בנותיכם, דברי ר' יוסי בן עקיבא מיכן אמרו קשה הניקוח מתחיל לדבר אכילו מדבר עמו לשון הקודש ומלמדו תורה, ואם אין מדבר עמו לשון קודש ואינו מלמדו תורה ראו לך כאילו קוברו שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בס, אם לימדתם אותם את בניכם ירכו ימיכם וימי בניכם, ואם לאו

יקצרו ימיכם שכך דברי תורה נדרשים מכלל לאו אתה שומע הין ומכלל הין לאו, סליק פיסקא

למען ירכו ימיכם כעולם הזה וימי בניכם לימות המשיח, כימי השמים על הארץ לעולם הבא, אשר נשבע יי' לאבותיכם לתת לכם ארץ זבת חלב וסוכה, ואתם לא תאמרו כימי השמים מן התורר, כימי השמים על הארץ, שיהו פניהם של צדיקי כיום, וכן הוא או' ואוהביו כצאת השמש בנגבות, לשבע שמחות פניהם של צדיקים עתידים להקביל פני שכינה לעולם הבא ואילו הן ואוהביו כצאת השמש בנגבות, יפיר כלבנה כרר כחמה והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע וכדרכים ירדעו, למנצח על שושנים לבני קרח, ויהי כזית הודו שיר המעלות אין כתיב כאן אלא שיר למעלות למי שעתידי לעשות מעלות לצדיקים לעתיד לבוא, רבי אומר שיר המעלות אין כתיב כאן אלא שיר למעלות ששם מעלה מוז למעלה מוז או לפי שיש מעלה מוז למעלה מוז זו למעלה מוז שומע אני מביניהם איבה וקנאה ותחרו תל' ומצדיקי הרבי ככוכבים לעולם ועד, מה כוכבים אין ביניהם איבה וקנאה ותחרות, אף צדיקים אין ביניהם איבה וקנאה ותחרות, ומר ככבים שאין אורו של זה דומה לזה אף צדיקים כך, דא ומצדיקי הרבים אילו נבא צדקה, ר' שמעון בן מנסיא אומר אילו וקונים וכן הוא אומר ואוהביו כצאת השמש בנגבות, מי גדול האוהב, או המאהבים הוי אומר המאהבים על האוהבים, ואומר ואוהביו כצאת השמש בנגבות קל וחומר המאהבים, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, מה כוכבים רמים ומנוטלים על כל באי העולם כך צדיקים רמים ומנוטלים על כל באי העולם, ומת כוכבים רואים אדם מסוף העולם ועד סופו, כך צדיקי רואים אדם מסוף העולם ועד סופו, מה כוכבים פעמי' נגלים פעמים נכסים, ומת כוכבים כיתות כיתות שאין להם מניין כך צד קים כיתות כיתות שאין להם מניין אם ישראל עושים רצונו של מקום הרי הם ככוכבים ואם לאו הריהם כעפר, וכן הוא אומר כי אבדם מלך אדם וישימם כעפר לרדו, דבר אחר כימי השמי' על הארץ, שיהו חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים, וכן הוא אומר כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני נאם יי', והרי דברים קל וחומר ומה שמים וארץ שלא נבראו אלא לכבודם של ישראל חיים וקיימים לעולם ולעולמי עולמים קל וחומר לצדיקים שבעבורם נברא העולם, רבי יהושע בן קרחה אומר כימי העץ יהיו ימי עמי אין עץ אלא תורה שנ' עץ חיים הוא למחזיקים בה, והרי דברי קל וחומר ומה אם התורה שלא נברא אלא לכבודן של ישראל הרי היא קיימת לעולמי עולמי קל וחומר לצדיקים שבשכילים נברא העולם, רבי יהושע בן קרחה אומר דור הולך ודור בא והארץ לעולם עומדת, אל תיקרי כאן אלא ארץ הולכת וארץ בא ודור לעולם עומד, ולפי ששינו מעשיהם שינה הקבר עליהם מעשה בראשית, וכן הוא אומר והיה מספר בני ישראל כחול הים וכתוב אשר לא ימד ולא יספר, כשישראל עושים רצונו של מקום הם כחול הים, ואם לאו והיה מספר בני ישראל כחול הים, ואומר עד אם נותרתם כתורן על ראש ההר, ואומר כי כה אמר יי' העיר היוצאת אלה תשאיר מאה והיוצאת מאה תשאיר עשרה לבית ישראל, והיה מספר בני ישראל זה מספר שמים, כחול הים, זה מספר אדם, סליק פיסקא

כי אם שמור תשמרן את כל המצוה הזאת, למח נאמר לפי שנאמר תשמרן את מצות יי' אלהיכם, מגיד חתוב שכשם שאדם צריך להזהר בכלעו של תאבד, כך הוא אדם

מפני נס וכל הצעים לא ישובו: אי מה מים אין משמחים לנו
 שלמד אף דברי תורה אין משמחים תלמוד לו כי טובים דודין
 ביין מהיין משמח אף דברי תורה משמחים את הלב שנאמר
 פיקודי יי' שרים משמחי לב וכו' ויין אתה כועס טעם יין
 מתחילתו כל זמן שהוא בתישן נקנקן כופו להשביח אף דברי
 תורה כל זמן שהם בתישנים בגוף סופם להשביח שנביש'יש'
 חכמה ואחרית ימים תכונור ובהיין אי אפשר לו להתקיים
 לא בכלי זהב ולא בכלי כסף אלא במי שהוא גרוע שבכלים
 בכלי חרש כך דברי תורה אין בתקיימים אלא במי שהוא מימין
 את עצמו או בהיין פעמים שהוא רע לראש ורע לגוף אף דברי
 תורה כן תלמוד לומר ליה שמכין טובים שכן תורק שמין
 מה שבין יפר לראש ויפה לגוף אף דברי תורה יפים לראש
 זיפים לגוף שנאמר רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך וא'
 כי לית חן הם לראשך וענקים לגרגרותיך וא' תתן לראשך
 לית חן עטרת תפארת תמנך נמשלו דברי תורה לשרך ודבש
 וכן הוא אובר ומתוקים מדרש ונפות צופים לא כי אם שמור
 תשמרון את כל המצוה הזאת מניין אתה אובר ששם אדם
 בדברי תורה ראשון ובקיימו שכשם שראשון בתקיימים בידו כך
 אחרוני בתקיימי בידו תל כי אם שמור תשמרון את כל המצוה
 הזאת או אינו אלא לפי ששונה ראשון ומשכחם כשם שאין
 הראשונים בתקיימים בידו כך אין האחרונים בתקיימים בידו
 תל והיוראם שכוח תשכח אין אתם מעלים עיניך מכחו עד
 שיהיה לו שנאמר התעורר עיניך בו ואינינו כי עשר יעשה לו
 כנפים כנשר יעוף השמים וכתוב במגילת הסידר אם תעזובי
 יום יומים אעזובך לא כי אם שמור תשמרון את כל המצוה
 הזאת שמה תאמר ישנן בני הזקנים ישנן בני הגדולים ישנן
 בני הנכאים תל כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת
 מגיד הכתוב שהכל שנים בתורה וכן הוא אובר תורה צוה לנו
 משה מורשה קהילת יעקב כהנים לויים וישראלים אין כתוב
 כאן אלא קהילת יעקב וכן הוא אובר אתם נצבים היום כולכם
 לפני יי' אלהיכם ראשיכם ושכטיכם זקנים ושטריכם כל איש
 ישראל מה אילול היו כבעמד זה שמעו וקיים תורה בישראל
 לא הייתה תורה משתכחת מישראל ומה אילול לא עמד שפך
 בשעתו ועזרא בשעתו ורבי עקיבא בשעתו לא הייתה תורה
 משתכחת מישראל ואומר דבר בעתו מה טוב דבר שאמר זה
 שקול כנגד הכל חרי הוא אומר ישוטטו לבקש את דבר יי' ולא
 ימצאו דבר התייר שהולכים מעיר לעיר ומבחינה למדינה על
 שרץ שנגע בכרך לידע אם תחילה הוא אם שניה הוא ר' שמעון
 בן יוחי אומ' עתידה תורה שתשתכח מישראל והלא כבר נאמר
 כי לא תשכח מפיו דעו' אלא איש פלוני אוסר איש פלוני
 בתיר איש פלוני מטמא איש פלוני מטמא ור' ימצאו דבר
 ברור לא כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת שבה
 תאמר הרי אני קורא פרשה קשה ומניח את הקהל תל כי לא
 דבר רק הוא מכס דבר שאתם אוברים ריקים הוא לא ריקה
 הוא אלא מכס כי הוא חיכם ואורך ימיכם שלא תאמר למדי
 הלכות דלי תל כי אם שמור תשמרון את כל המצוה הזאת
 כל המצוה למד מדרש הלכות ואגדות וכן הוא אובר למען
 הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם זה מדרש כי על
 כל מצא פ' ייחיה האדם אילו הלכות ואגדות וכן הוא אובר
 חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר ואומר בני אם חכם
 לכן ישמח לבי גם אני רבי שמעון בן יוחי אובר אין לי אלא
 אביו שבארץ אביו שבשמים מניין תל גם אני לרבות אביו
 שבשמים אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לברך נאמר לפי
 שהוא

אדם צריך להזהר בתלמוד שלא יאבד וכן הוא אומר אם
 תבקשנה כסף מה כסף קשה לקנותו כך דברי תורה קשים
 לקנותם או מה כסף קשה לאבד אף דברי תורה קשי' לאבדם
 תלמוד לומר לא יערכנה זהב וזכוכית קשים לקנותם כזהב
 ונחתים לאדם ככלי זכוכית ותמורתה כלי פז הדר רבי
 שמעון אומר רק השמר לך ושכור נפשך מאד משל למלך
 שצד צפור ונתנו ביד עבדו אמר לו הוי זהיר בציפור זה לכני
 אם אתה איבדתו לא תהיה שכור צפור כאסר אבדתי אלא
 כאילו אוכרת את נפשך וכן הוא אומר כי לא דבר רק הוא
 בכס וגומ' רבי שמעון בן יוחי אומר משל לשני אחים שהיו
 מסגלים ממון אחד אביהם אחד מצרף דינר ואוכל ואחד מצרף
 דינר ומגיהו זה שמצרף דינר ואוכלו נמצא שאין בידו כלום
 זה שמצרף דינר ומגיהו נמצא עשיר לאחר זמן כך תלמודי
 חכמים למד שנים או שלשה דברי ביום שנים ושלשה פרקים
 בשבת שנים ושלש פרשיות נמצא עשיר לאחר זמן ועליו
 נאמר וקובץ על יד ירבה וזה שאומר היום אני לומר היום
 אני שונה למחר אני שונה נמצא אין בידו כלום ועליו הוא
 אומר נרדם בקיץ בן מבוי ואומר מחורף עצל לא יחרוש
 ואוב' על שדה איש עצל עכרתו זה שקנה שדה כבר ועל כרם
 אדם חסר לב זה שקנה כרם ואוב' הואיל וקנה שדה וקנה כרם
 ולא עמל בהם מניין שסופו נקרא עצל תלמוד לומר על שדה
 איש עצל עכרתו ועל כרם אדם חסר לב ולמה נקרא סמו
 חסר לב על שקנה שדה וזכרם ולא עמל בהם ומניין שסופו
 להניח שנים ושלשה דברים בפרשה והנה עלה כולו קמשובי
 ומניין שהוא מבקש פתחה של פרשה ואינו מוצא שנאמר כסו
 פניו חרולים ועוד הוא אובר ונדר אבנים נדרסה מתוך שראת
 שאין עומדת בידו הוא יושב ומטמא את השחור ומטהר הטמא
 ופורץ גדרים של חכמים מר עקיבא של זהב שלבית
 ופירש עליו בקבלה ופורץ גדר ישכנו נחש הא למדת שכל
 הפורץ גדרים של חכמים לסוף פורעניות באים עליו רבי
 שמעון בן יוחי אומר הרי הוא אובר נפש שביעה תכנס נפות זה
 תלמוד שלא למד מתחילתו ונפש רעיה כל בר מתוק לא
 לא ימצא מי שלמד דבר אחד נפש שבעה תכנס נפות מה נפה
 זו מציאור קמח לפני עצמור סובין בפני עצמם קיבר בפני
 עצמם כך תל יושב ומדקדק בדברי תורה ומכיר דברי תורה
 ומשקלים איש פלוני אוסר איש פלוני מתיר איש פלוני מטמא
 איש פלוני מטמא רבי יהודה אומר תלמיד טכוחו יפה דומה
 לספוג שהוא סופג את הכל שני לו דומה למון שאינו סופג
 אלא צורכו זה שהוא אובר דין ששכח לו רבו רבי שמעון בן
 יוחי אומר הרי הוא אובר ששה מים מכורך ששה ממים שבכורך
 וא' תשתה עכורים ותבשך עם דברי מינים רבי עקיבא אומר
 הרי הוא אומ' ששה מים מכורך כור תחילתו אין יכול להוציא
 טפת מים מאיליו לא היה אלא מה שבתוכו כך תלמוד חכם
 לא למד מתחילתו כל דבר לא שנה אלא מה שלמד ונחלים
 מתוך כארץ מר באר מתלמידי מים חיים מכל צדדיה כך
 באים תלמידים ומורים וחינו וכן הוא אומר יפוצו
 מעיינותיך הוצא נמשלו דברי תורה למים מה מים חיים לעולם
 אף דברי תורה חיים לעולם שנאמר כי חיים הם למצואיהם
 ולכל כשרו מרפא ומח מים מעלים את הטמא מטומאתו כך
 דברי תורה מעלים את האדם מדרך רעה לדרך טובה שנאמר
 תורת יי' תמימה משיבת נפש ומר מים חיים לעולם אף דברי
 תורה חיים לעולם שנאמר הוי כל צמא לכו למים ומר מים
 שאין להם דמים אף דברי תורה אין להם דמים ש' יקרה היא

והוא אומר ואנכי השמרתי את האמורי מפניכם אשר כנענה ארזים גבהו וחזקו הוא כאלונים, סליק פיסקא, המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה ואם ללמד על תחומי ארץ ישראל הרי כבר נאמר מן המדבר והלכנו הוזהר ועד הנהה הגדול נהר פרת ומר תל אשר תדרוך כף רגליכם אבר להם כל מקום שתכבשו חוץ מן המקומו האילו הרי הוא שלכם או אינא אלא רשות בידם לכבש חוצה לארץ עד שלא יכבשו את הארץ תל הירשתם גוים גדולים ועצומים מכם, ואחר כך כל המקום אשר תדרוך כף רגליכם בו לכם יהיה שלא תהא ארץ ישראל מיטמאה בגלוליהם ואתם חוזרים ומכבש חוצה לארץ לא משתכשו ארץ ישראל תהיו רשאים לכבש חוצה לארץ, הרי שכיבשו חוצה לארץ מנין שמצוות נוהגות שם הרי אתה דן נאמר כאן יהיה ונאמר להלן יהיה מה יהיה האמור כאן מצוות נוהגות שם אף להלן מצוות נוהגות שם, ואם תאמר מפני מה כבש דוד ארם נהריים וארם צובה ואין מצוות נוהגות שם אמרו דוד עשרה שלא כתורה, התורה אמרה משיכבשו לארץ תהיו רשאי לכבש חוצה לארץ, הוא לא עשה כן אלא חזר וכיבש ארם נהריים, וארם צובה, ואת היבוס שהיה סמוך לירושלם לא הוריש, אמר לו הקב"ה סמוך לפלשתי' טלך לא הורשתה היאך אתה חוזר ומכבש ארם נהריים וארם צובה, הרי שכיבשו בחוצה לארץ ומניין שכןגדו בים הרי היא שלהם תל מן המדבר והלכנו הוזהר עד הנהה הגדול נהר פרת ועד הים הגדול מכאן השמש יחיד נבולכם והמדבר נבולכם מן הנהה הגדול נהר פרת, מן הנהה נבולכם ואין הנהה נבולכם אם כיבשתם את הנהה יהיה נבולכם והנהה נבולכם, ועד הים הגדול מכאן השמש, עד הים נבולכם, ואין הים נבולכם, אם כיבשתם יהיה נבולכם וכן הוא אומ' ונבול ים והיה לכם הים הגדול ונבול יהיה נבולכם, נמצאו אומרי כל מקום שהחזיקו עולי בבל מארץ ישראל עד כזיב לא נאכל ולא נעבר, עולי מצרים נאכל ולא נעבר תחום ארץ ישראל ועד מקום שהחזיקו עולי בבל פרשת אשקלון חומת מברד שרשך, דוד חמת ועכו מניאתו וגניאתו עצמה סברתה וזיתא קצרא דגלילא, קנייא רעייא מצר רעבתא כמותה דכרין נהוראתא דיתר בחלא דאבצא בית עד מרעשת לולא דבתא דבתא כרכא דכר סגנרא מסיף ספנתא נקיבתא רעיון תרנגולא עילאר, דקיסרי בית סוכת קנת ורקס תחנרא וטרכונא דנימורא דבתחום ביצרא משקא וחשבון ונחלא דודר מכותא נימורן, עליה זירורא ורקס גיאה וגניבניא דאשקלון, ודרך גדולת הולכת למדבר, סליק פיסקא.

לא יתיצב איש בפניכם אין לי לא איש אומה או משפחה, אשה ככשפיה מניין תלמוד לו לא יתיצב איש בפניכם לא יתיצב מכל מקום, אם כן למה נאמר איש אפילו כעון מלך הכשן, פחדם ומוראכם, הרי אם מפחדים הם יראו' הם, לא פחדם על הקרובים ומוראכם על הרחוקים, וכן הוא אומר ויהי כשמוע מלכי האמורי אשר בעבר הירדן וגו', וכן רחב היא אומרת שם יבן אשר הוכיש יי את מי הירדן לפני בני ישראל עד עוברם וימם לכבשם ולא היה כם עוד רוח מפני בני ישראל, ואם תאמר שלא היו אנשי יריחו גדולים וקשים והלא כבר נאמר וישלח יהושע בן נון מן השטים שנים אנשים סרגלים חרש לאמר, והרי יריחו הייתה בכלל ולמה יצתה שהייתה קשה כנגד כולם, כיצא בו אתה אומר ויפקדו מאנשי דוד תשערה עשר איש ועשאל והלא עשאל היה בכלל ולמה יצא מגיד הכתוב שהיה קשה כנגד כולם, כיצא בדבר אתה אומר והמלך שלחם אהב

שהוא אומר שמור תשמרו את מצות יי אלהיכם שומע אני כיון ששומע אדם דברי תורה ישב לו ולא יעשרה, תל לעשותם תשוב לעשותם, למד אדם תורה הרי בידו מצוה אחת, לימד ושמר הרי בידו שתי מצוות, לימד ושמר ועשרה אין למעלה הימנינו, לאהבה את יי אלהיכם, שמה תאמר הריני למד תורה בשביל שאקרא חכם בשביל שאשכב בשיכבה בשביל שאאריך ימים לעולם הבא תל לאהבה את יי אלהיכם, למד מכל מקום וסוף הכבוד לבוא, וכן הוא אומר כי חיים הם למצואיהם ולכל כשרו מרפא, ואף עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר, ואומר תתן לראשך לית חן, לית חן בעולם הזה, עטרת תפארת תמננך, לעולם הבא, ואומר אורך ימים בימינו וכשמאלה עושר וכבוד בעולם הזה, רבי אליעזר כרבי צדוק אומר עשה דברים לשם פעולתם, דבר בהם לשמן וכן הוא אומר ומה כלשצר שששתם בכלי בית המקדש וכלי חול' הו', נעקרו חייו מן העולם הזה והעולם הבא על אחת כמה וכמה בכלי שבונכרא העולם הזה והעולם הבא על אחת כמה וכמה שנעקרו חייו מן העולם הזה והעולם הבא, סליק פיסקא, **ללכת** בכל דרכיו, אילו דרכי הקב"ה שנאמר יי אל רחום וחנון ארך אפים ורב חסד ואמת נוצר חסד לאלפים נושא עון ופשע וחטאה ונקמה, ואומר כל אשר יקרא בשם יי ימלך, וכי היאך אפשר לו לאדם ליקרא בשמו של הקב"ה אלא מה המקום נקרא רחום והיו אף אתה הו' רחום וחנון, ועשה חתנת חנם לכל, מה הקב"ה נקרא צדיק שנאמר צדיק יי בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו אף אתה הו' צדיק, הקב"ה נקרא חסיד שנאמר וחסיד בכל מעשיו אף אתה הו' חסיד, לכך נאמר כל אשר יקרא בשם יי ימלך, ואם כל הנקרא בשמי לזכורי, בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ואם כל פעל ילמענו, ולדבקה בו כי היאך אפשר לו לאדם לעלות במרום ולהידבק בו והלא כבר נאמר כי יי אלהיך אש אוכלת הוא, ואומ' כורסיה שכיבום דגור וגלגלהו גור דליק, אלא הידבק בחכמים ובהלמידים ומעלה אני עליך כאילו עליית למרום ונטלתה ולא שעלית ונטלת בשלום לא אפילו כאלו עשית מלחמה ונטלתה, וכן הוא אומר עליית למרום שכית שכי לקחת מתנות באדם, דורשי רשומות אומרים רצונך שתכיר מי שאמ' והיה העולם למוד הגדה שמתוך כך את מכיר את הקדוש ברוך הוא ומדבק בדרכיו, ואם עשיתם מה שעליכם אף אני אעשה מה שעלי, סליק פיסקא.

והוריש יי מוריש ואין כשר ודם מוריש את כל הגוים, שומע אני במשמעו תל האלה, אין לי לא אלה הנגל' מניין לרבות מעשיהם תל האלה מלפניכם שתהיו אתם גדולים והולכים, והם מתמעטים והולכים, וכן הוא אומר מעט מעט אגרשנו מפניך ואם לא אגרשנו מפניך כשנה אחת דברי רבי יצחק, אמר רבי לעזר כן עזריה לפי שישאל צדיקים הם למה הם יריאום מן החייה והלא כבר נאמר כי עס אבני השדה כויתך וזית השדה השלמה לך, ואם תאמר למה יגע יהושע כל אותה היגיעה אלא לפי שחשאו ישראל נגזר להם מעט מעט אגרשנו מפניך, וירשתם גוים גדולים ועצומים מכם, גדולים בקומה ועצומים בכח, מכם, אף אתם גדולים ועצומים אלא שהם גדולים מכם, רבי אליעזר בן עקיבא אומר משל לאדם שאומ' איש פלוגי נכור וזה נכור הוא, זה נכור שהלה נכור הימנינו, דבר אחר מכם למד נאמר עוד והלא כבר נאמר שבעה גדולים ועצומים מכם, ומה תל מכם מלמד שהאמורי משבעה עממים גדול וקשה כנגד כל ישראל, וכן

תמיכ שאת ברכה / ואם לא תמיכ שאת קללה / רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר / מי לחשך אמרה תורה הברכה והקללה / הברכה אסתשמעון / והקללה אס לא תשמעון / כיצא בו אתה אומר מות וחיים ביד לשון / אהב את הטוב אוכל הפירות / אהב את הרעה אוכל פירות / רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר / מי לחשך אמרה תורה בצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה / כיצא בו אתה אומר הן צדיק בארץ ישולם / רבי יוסי בנו של ר' יוסי הגלילי אומר / מי לחשך אמרה תורה כל פעל י' למענהו / והקללה אס לא תשמעון נמצינו למידים שלא צוה משה אבינו את ישראל אלא משכלו ימיו / משנטה למות / משרא כל הניסים שנעשו לך / נאמר במשה אחרי הכתוב וסרתם מן הדרך / מדרך חיי לדרך מות / מן הדרך אשר ציוית / אותם אלכת אחרי אלהים אחרים / מיכן אמרו כל המורה כלן ככור בכל התורה כולה / וכל הכופר בעבודת זרה כמורה בכל התורה כולה / סליק פיסקא

והיה כי יביאך / אין וזה לא מיד / כי יביאך קבל עליך מצוה האמורה / בשכר שתבוא ותירש / ונתת את הברכה על הר גרזים / וכיבא הכתוב ללמדך שהברכה על הר גרזים והקללה על הר עיבל / והלא כבר נאמר ואלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים / ואלה יעמדו על הקללה בהר עיבל / ונתת את הברכה על הר גרזי / שיכול שיהיו כל הברכות קודמות לקללות לא להקיש קללות לברכות מה קללות בלח' אף ברכות בלח' מה קללות בקול רם / אף ברכות בקול רם / ומה קללות בלשון קודש / אף ברכות בלשון קודש / ואילו דאילו עונים אמן / ומה קללות בכלל ופרש / אף ברכות בכלל ופרש / ומר קללות אילו ואילו עונים אמן / אף ברכות אילו ואילו עונים אמן / הפכופניהם בשעת ברכות אל הר גרזים / ובשעת קללות אל הר עיבל / סליק פיסקא

הלא המה בעבר הירדן / מעבר הירדן ואילך / דברי רבי יהודה / אחרי דרך מבוא השמש / מקום שחבר זורחת / ולהלן הוא אומר ויעבר אברהם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה / מה אלון האמור להלן / שכם אף אלון האמור כאן שכם / אמר רבי אליעזר דברי יוסי אמרתי להם לסופרי כותיים זיפתם את התורה ולא הנחתם בה כלום / שכתבתם אצל אלוני מורה / אף אנו מודים שזה הוא הר גרזים והר עיבל שכן הכותים אנו למדנו מגזירה שזה ש' הלא המה בעבר הירדן / ולהלן הוא אומר ויעבר אברהם בארץ וגו' / מה אלון מורה האמור להלן / שכם אף אלון מורה האמור כאן / שכם / אתם במר' למדתם / ר' אליעזר אומר לא זה הר עיבל והר גרזי שכן הכותים שנאמר הלא המה בעבר הירדן הסמוכים לירדן / אחרי דרך מבוא השמש בקום שחמה שוקעת / בארץ הכנעני / לא היה לא מן החי / היושב בערבה / לא היו אלא בין ההרים / מול הגלגל / אין אילו רואים את הגלגל / ר' אליעזר בן עקיבא אומר לא באהכת' לא להראותם דרך כשניהם כדרך שהראם כראשונה בדרך זו לכו ואל תלכו בשדות / היושב / ביישוב לכו ולא במדבר / בערבה / במישור לכו ולא בהרים / סליק פיסקא

ושמרתם זו משנה / ועשיתם זו מעשה / את כל החוקים אילו המדרשת / ואת המשפטי' אילו הדיני' / אשר תשמרו / זו משנה / אשר אנכי נתן ללפניכם חיים / ויהן חביבים

אהבנשים נכריות / רבות ואת בת פרעה והלא בת פרעה הייתה בכלל / והלכה יצאת מלמד שהוא מחבבה יותר מכולם / וכלפי הטא' שהחטיא אתו יותר מכולם / אמרו ביום שנתחתן שלמה עם בת פרעה ירד נבדילא נעץ קנה בים והעלה שרטון ועדיו נכנה כרך של רומי / וביום שהעבידו ירבעם שני עגלים עמד רמולו ורומולו ובנו שני כרכין כרומי / יתן י' אלהים / למה נאם לפי שנאמר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני י' אלהיך / שמא יאמרו ישראל הרי אנו עולים להשתחוות מי משמר לנו את ארצינו אמר להם הקכה עליו ושלכם אני שומר לפי שנאמר ולא יחמוד איש את ארצו בעלותך ליראות / אם בעיניו אינה המורה כיצד הוא בא ליטול נכסיו ובהמתו / וכן אתה כיוצא בישראל כשהם עושים רצונו של מקום / כח אמר נעמן לו לאלהי ש' ולא יותנא לעבודך משא' צמד פרדים ארבה / והרי דברים קל וחומר ומה אם עפר הרי הוא בתיירא ליטול מארץ / ישראל שלא כרשות כיצד הוא בא ליטול נכסיו ובהמתו / לכן נאמר יתן י' אלהים על פני כל הארבה אשר תורכו בה כאשר ובר לכם והיכן דבר / את אימתי אשלה לפניך והמותי את כל הערים / סליק פיסקא

פרשת ראה

ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה / לפי שנאמר הריים והבנות נתתי לפניך הברכה והקללה שמא יאמרו ישראל הואיל ונתן ה' לפנינו שני דרכים דרך החיים ודרך המות נלך באיזו מהם שנראה תל' ובחרת בחיים לבעך תחיה אתה וזרעך / משל לאחד שהיה יושב בפרשת דרכים והיו לפניו שני שבילים / אחד שתחילתו מישור וסופו קוצים / ואחר שתחילתו קוצים וסופו מישור והיה מודיע את העובדים ואת השבים ואומ' להם שאתם רואים שכל זה שתחילתו מישור בשמים ושלש פסיעות אתה מהלך במישור וסופו לצאת בקוצים / ואתם רואים שכל זה שתחילתו קוצים בשמים ושלש פסיעות אתה מהלך בקוצים וסופו לצאת במישור כך אמר להם משה לישראל אתם רואים את הרטעים שהם מצליחים בשנים ושלשה ימים הם מצליחים בעולם הזה וסופו לידחות בארדונה שנאמר כי לא תהיה אחרית לרע / ואומר הנה דמעת העשוקים / ואומר וכסיל חובק את ידיו ואומר דרך רשעים כאפלה / והם רואים את הצדיקים כשהם מצטערים בעולם הזה בשנים ושלשה ימים מצטערים / וסופו לשמוח באחרונה שנאמר להשיבך באחריתך ואומר טוב אחרית דבר מראשיתו / ואומ' כי אני ידעתי את המחשבות אשר אני חושב ואומ' אור זרוע לצדיק / אורה צדיקים כאור נוגד / רבי יהושע בן קרחה אומר בשל' שמש עושה טעורה והזמין כל האורחים והיה אוהבו מיסב כיניהם / והיה דומה ליטול מנה יפה ולא היה בו דיעה / כיון שראה שאין בו דיעה אחז את ידו והניחה על המנה היפה וכן הוא אומר י' מנת חלקי וכנס אתה תומיד נורלי / יש לך אדם שניתן לו חלקו / ואינו שמח בחלקו / אבל ישראל בודים ומקלס' שאין חלק יפה כחלקן ולא נחלה בנחלתן ולא גורל בגורלם וכן מודים ומשבחים על כך וכן דוד הוא אומר חבלים נפלו לי בנעמים / ואומר אברך את י' אשר יעצני' / סליק פיסקא

ברכה וקללה / הברכה אשר תשמעון והקללה אם לא תשמעון / כיצא בו אתה אומר הלא אם